

Talouden tasapainottamisohjelma 2024

KHALL 06.11.2023 § 211
1455/02.02.02/2023

Kuntatalouden tilikauden tulos heikkeni vuonna 2022 edellisestä vuodesta ollen kuitenkin 1,2 mrd. euroa positiivinen. Kuntatalouden vahvaa tulosta selittävät työllisyyden ja talouden suotuisa kehitys ja siitä seurannut verotulojen kasvu. Toiminnan ja investointien rahavirta heikkeni hieman edellisestä vuodesta päätyen 460 milj. euroa negatiiviseksi. Toiminnan ja investointien rahavirtaa vahvasti kertaluonteisesti kuntien huomattavat myyntivoitot sekä Helsingin kaupungin liikennelaitoksen yhtiöittäminen.

Suomen hajanainen kuntarakenne, väestön ikääntyminen ja syntyvyyden lasku ovat johtaneet kuntakentän eriytymiseen, joka uhkaa edelleen kiihtyä tulevana vuosina, jos väestörakenteen muutos jatkuu ennustetun kaltaisena. Eriytymiskehitys vaikeuttaa kuntien lakisääteisten tehtävien toteutusta taloudellisesti ja toiminnallisesti kestäväällä tavalla. Se myös vaikeuttaa kuntatalouden ohjausta sekä kunnille annettavien tehtävien ja velvoitteiden vaikutusten arviointia. Mitä suuremmat olosuhde-, tarve- ja tulopohjaerot kuntien välille muodostuvat, sitä vaikeampaa valtionosuusjärjestelmällä on tasata eroja siten, että järjestelmä samalla myös kannustaisi kuntia taloudelliseen ja toiminnalliseen tehokkuuteen. Eriytymiskehitys on johtanut kuntien toiminnan ja talouden näkökulmasta hyvin erisuuntaisiin ja -asteisiin muutospaineisiin. Suurissa ja kasvavissa kunnissa investointipaineet ovat kovat, kun taas pienenevien lapsi- ja nuorisoiäluokkien kunnissa varhaiskasvatuksen ja koulutuspalveluiden tarve laskee ja haasteena on sopeuttaa sekä palveluverkkoa että toimintaa vastaamaan pienenevää palvelutarvetta.

Vuoden 2023 alussa voimaan tullut sosiaali- ja terveystalouden uudistus tuo myös osaltaan näkyväksi, kuinka suuriksi erot kuntien meno- ja tulorakenteissa ovat ehtineet kasvaa ennen uudistuksen toimeenpanoa. Jotta poikkeamat kunnalta uudistuksessa siirtyvien kustannusten ja tulojen määrässä eivät aiheuttaisi merkittäviä muutoksia kunnan talouden tasapainoon, uudistuksen vaikutuksia tasataan voimakkaasti valtionosuuksiin sisältyvillä rahoituselementeillä. Tämän seurauksena verotulojen ja valtionosuuksien painoarvot kuntakohtaisessa verorahoituksessa ovat muuttuneet vuoden 2023 alusta alkaen merkittävästi.

Verorahoituksen rakenteen muutokset edellyttävät uudenlaista talouden suunnittelua kunnissa. Monien pienten, matalan syntyvyyden vanhusväestövaltaisten kuntien verorahoitus muuttuu uudistuksen myötä valtionosuuspainotteisesta, pääosin omiin verotuloihin perustuvaksi. Tällaiset kunnat ovat aikaisempaa riippuvaisempia omien verotulojensa kehityksestä, ja huolena on, että työikäisen väestön määrän väheneminen heikentää näiden kuntien tulojen kehitystä. Vastaavasti aikaisemmin suhteellisen vähän valtionosuuksia saaneet suuret ja kasvavat kunnat ovat keskimäärin aikaisempaa riippuvaisempia valtionosuuksien kehityksestä. Kasvavien kuntien tulisi toteuttaa väestönkasvun vaatimat investoinnit kestäväällä tavalla tilanteessa, jossa tulopohja kasvaa viiveellä suhteessa väestön palvelutarpeeseen.

Eriytymiskehitys näkyy myös kuntien edellytyksissä järjestää lakisääteisiä palveluita. Ongelmat työvoiman saatavuudessa, kaupungistuminen sekä syntyvyyden pieneneminen edellyttävät uusia palveluiden järjestämistapoja niin kunnissa kuin valtakunnallisestikin. Esimerkkinä tästä voidaan nähdä vuodesta 2025 voimaan astuva TE-uudistus. Uutta lakisääteistä tehtävää

koskeva lainsäädäntö velvoittaa kuntia järjestämään palvelut yhteistyössä leveämpien hartioiden saavuttamiseksi ja kustannusten kasvun hillitsemiseksi.

Säkylän kunnan talousarvioesitys on suunnitelmakaudelle 2024-2026 noin neljä miljoonaa euroa alijäämäinen. Talouden tasapainottaminen viimeistään suunnitelmakauden loppupuolella edellyttää menojen vähentämistä ja tulojen lisäämistä. Näiden toimenpiteiden valmistelu tulee aloittaa jo nyt.

Lisätietoja	Kunnanjohtaja Teijo Mäenpää p. 044-5171 012
Esittelijä	Kunnanjohtaja Teijo Mäenpää
Päätösehdotus	Kunnanhallitus päättää käynnistää talouden tasapainottamisohjelman valmistelun. Suunnitelmalla haetaan ratkaisuja suunnitelmakaudelle 2024-2026 sekä myös sen jälkeisille vuosille 2028-2029. Tavoitteena on, että kunnanhallitus pääsee käsittelemään tasapainottamisohjelmaa huhtikuussa 2024.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.

=====